

**TAM YARGI DAVALARINDA MİKTAR ARTIRIMININ KABULÜ
HALİNDE FAİZİN BAŞLANGICINA İLİŞKİN DANIŞTAY İÇTİHATLARI
BİRLEŞTİRME KURULU KARARININ DEĞERLENDİRİLMESİ**

**EVALUATION OF THE DECISION OF THE COUNCIL OF STATE
JURISPRUDENCE UNIFICATION BOARD ON THE STARTING POINT
OF INTEREST IN CASE OF AN INCREASE IN THE CLAIM AMOUNT
IN FULL REMEDY ACTIONS**

Aytaç KURT*

ÖZ

30.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren 6459 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun (İYUK) 16. maddesinin 4. fıkrasına eklenen cümle ile tam yargı davalarındaki miktar artırımına ilişkin düzenlenme yapılmış ve tam yargı davalarında nihai karar verilene kadar sadece bir kez olmak üzere, dava dilekçesinde belirtilen miktarın artırılması için davacıya imkan sağlanmıştır. Düzenlemeye göre idari yargıda bedel artırımı bir defaya mahsus olarak yapılabilmektedir. Ancak maddede, artırılan tutara uygulanacak faiz başlangıcı ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Adli yargıda belirsiz alacak davalarında, zarar tespitinden sonra belirsiz alacak belirli hale gelmiş olup, bedel artırımı yoluyla tespit olunan zararın tamamı talep edilebildiği gibi, ıslah yoluyla da talep artırılabilir. Adli yargıda

* Danıştay Savcısı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Doktora Öğrencisi
aykurt1913@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3578-8101

Aytaç KURT

ıslah yoluyla bedel artırımına gidilmesi durumunda, dava dilekçesinde talep olunan miktar açısından dava tarihinden, ıslahla artırılan miktar açısından ise ıslah tarihinden itibaren faiz hesap edilmektedir. Adli yargıda belirsiz alacak belirli hale geldiğinde ise talebin artırılması yoluna da gidilebilir. Dava sürecinde, talep edilen tazminat veya alacak tutarının tespit olunan miktara talep artırılması yoluyla yükseltilmesi isteminin kabulü durumunda faiz başlangıç tarihi dava tarihidir ve faiz dava tarihinden itibaren işletilecektir. Bu konuda idari yargılamada durum farklıdır. Danıştayın çoğunluğuna göre tam yargı davasında miktar artırımında faiz başlangıcı, idarenin temerrüde düştüğü an olan bedel artırım dilekçesinin verilmesi olarak kabul edilmekte, dava belirsiz alacak davası bile olsa, sonradan artırılan tutar için dava tarihinden itibaren değil, dilekçenin mahkemeye verildiği tarihten itibaren faiz işletilmekte iken, tam yargı davalarında miktar artırımında bulunulması halinde, dava dilekçesinde talep edilen miktara hangi tarihten itibaren faize hükmedilecekse artırılan miktara da aynı tarihten itibaren faize hükmedilmesi gerektiği yönünde, Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu kararı ile¹ içtihat birleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İdari Yargı, Tam Yargı Davası, Miktar Artırımı, Faiz Başlangıcı, Temerrüt

ABSTRACT

The sentence added to Article 16(4) of the Administrative Courts' Procedure Law No. 2577 by Article 4 of Law No. 6459, which entered into force on 30 April 2013, introduced a regulation on the increase of the claim amount in full remedy actions, granting the claimant the opportunity to increase the amount stated in the statement of claim once, until the final judgment is rendered.. According to the regulation, in administrative jurisdiction, the claim amount may be increased only once. However, the provision does not contain any rule regarding the starting point of interest to be applied to the increased amount. In civil proceedings, in actions for unliquidated claims, once the damage is determined and the claim becomes liquidated, the entire amount of the damage may be claimed through an increase in the claim amount, and the claim may also be increased by way of amendment.. In civil proceedings, where the claim amount is increased by way of amendment, interest is calculated from the date of the action with respect to the amount initially claimed, and from the date of amendment with respect to the increased portion. Likewise, in actions for unliquidated claims, once the claim becomes liquidated, the amount may be increased. If the request to raise the amount of compensation or receivable to the determined level through such an increase is accepted during the proceedings, the starting point for

¹ Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu, 24.10.2024 Tarih ve E.2021/5, K.2024/2 Sayılı Karar. RG, 16 Nisan 2025, Sayı 32872.

interest is the date of the action, and interest accrues from that date. The situation is different in administrative proceedings. According to the majority of the Council of State, in full remedy actions, the starting point of interest in cases of an increase in the claim amount is accepted as the date on which the petition for the increase is submitted, being the moment when the administration falls into default. Accordingly, even where the action qualifies as an unliquidated claim, interest on the increased amount accrues not from the date of the action but from the date on which the petition is filed with the court. However, through a decision of the Council of State's Jurisprudence Unification Board, the case law has been unified in the direction that, where the claim amount is increased in full remedy actions, interest on the increased portion should run from the same date as the interest awarded on the amount initially claimed in the statement of claim.

Keywords: Administrative Jurisdiction, Full Remedy Action, Increase in The Amount Claimed, Starting Point Of Interest, Default

GİRİŞ

30.04.2013 tarihinde yürürlüğe giren 6459 sayılı Kanun'un 4. maddesiyle 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 16. maddesinin 4. fıkrasına ek yapılmış ve idari yargıda tam yargı davalarındaki miktar artırımına (dava dilekçesindeki tutarın davacı lehine güncellenmesine) ilişkin düzenleme getirilmiştir.

Tam yargı davalarında miktar artırımı isteminde bulunulması isteminin kabulü hâlinde artırılan kısma hangi tarihten itibaren yasal faiz işletileceği konusunda Danıştayda; dava dairelerinin kendi kararları arasında da olmak üzere, kararlar arasında aykırılık oluşmuştur.

Bu çalışmada, Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu'nun 24.10.2024 tarih ve E.2021/5, K.2024/2 sayılı kararında benimsenen yaklaşım, özellikle faiz başlangıcının belirlenmesi bakımından Türk Borçlar Kanunu'nun 117. maddesi çerçevesinde değerlendirilmektedir.

I. 6459 SAYILI KANUN'LA YAPILAN DÜZENLEMEDE SÜRECİ

Tam yargı davalarında istemle bağlı olma kuralının sebep olduğu ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesince (AİHM) başvurular üzerine idari yargıda miktar artırımı imkânının olmamasının mahkemeye erişim hakkının ihlali olarak belirlenmesi² ve yine Anayasa Mahkemesince, idarî yargıda görülmekte olan davalarda miktar artırımı imkânının olmamasının, mahkemeye erişim hakkının ihlâli olarak değerlendirilmesi³ nedeniyle, 30/04/2013 tarihli ve 28633 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6459 sayılı Kanun'un 4. maddesi ile 2577 sayılı Kanun'un 16. maddesinin 4. fıkrasının ikinci cümlesine, *“Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usûl kuralları gözetilmeksizin nihaî karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir.”* kuralının ve aynı Kanun'un 5. maddesi ile 2577 sayılı Kanun'a *“Bu maddeyi ihdas eden Kanunla, bu Kanun'un 16. maddesinin dördüncü fıkrasına eklenen hüküm, kanun yolu aşaması dâhil, yürürlük tarihinde derdest olan davalarda da uygulanır.”* kuralını içeren geçici 7. maddenin getirilmesi ile idarî yargıda tam yargı davalarında *“miktarın artırılması”* düzenlemesi yürürlüğe girmiştir.

6459 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (Kanun Tasarısının 3. maddesi) gerekçesinde, *“AİHM, devletin sorumluluğuna ilişkin tazminat davalarında, davacıların yargılamanın yavaş işlemesinden doğan zararlarını ortadan kaldıracak yeterli bir çözüm bulunmadığı yönünde ülkemizi*

² Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 21.07.2009 Tarih ve B.No.39515/03 Sayılı Okçu-Türkiye Kararı; 24.05.2011 Tarih ve B.No.27396/06 Sayılı Güneş-Türkiye Kararı; 25.11.2014 Tarih ve B.No.14674/11 Sayılı Fatma Nur Erten, Adnan Erten - Türkiye Kararı; 12.02.2019 Tarih ve B.No.22388/07 Sayılı Zeki Kaya - Türkiye Kararı, <https://hudoc.echr.coe.int/>, (Erişim Tarihi: 23.10.2025).

³ Anayasa Mahkemesi, 23.07.2014 Tarih ve B.No.2012/1052 Sayılı İbrahim Can Kişi Kararı. Aynı Yönde bkz. Anayasa Mahkemesi, 07.01.2016 Tarih ve B.No.2013/3711 Sayılı Elif Mutlu ve Ferhat Mutlu Kararı, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 20.10.2025).

aleyhinde ihlâl kararları vermektedir. Düzenlemeyle, idarî yargıda açılan tam yargı davalarında talep edilen tazminatın daha yüksek olduğunun dava devam ederken anlaşılması durumunda, davacıya talep edilen miktarı arttırma hakkı verilmemesinin âdil yargılama hakkının ihlâli olarak kabûl edilmesi sebebiyle, nihâî karar verilinceye kadar ıslah suretiyle talep edilen tazminat miktarını arttırma hakkı tanınmaktadır.” ifadeleri yer almıştır.

Anılan Kanun için hazırlanan 04/04/2013 tarihli ve E:1/748, K:19 sayılı Adalet Komisyonu Raporunda⁴, “İdarî yargının tâbi olduğu hukuk rejimi, zararların tazminini ve telafisini mümkün kılacak rasyonellikten uzaktır. Adlî yargının aksine tespit ve kısmî dava seçeneklerinden yoksun idarî yargılama düzeni, kişilerin kavramakta zorlanacağı usûl öngörmektedir. İdarî yargılama usûlünün, hak aramayı zorlaştıran bir özellik taşıdığı kuşkusuzdur.

Ülkemiz, idarî yargılama usûlündeki bu ve benzeri kurgulama hataları nedeniyle, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlâl kararlarına muhatap olmaktadır⁵. Hâlihazırda yürürlükte bulunan usûl kurallarını mülkiyet hakkının ihlâli olarak değerlendiren Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararı, Tasarı ile benimsenen yapının inşasını zorunlu kılmıştır.

Tasarıyla benimsenen model çerçevesinde, zarar hesabının yapıldığı tarih itibarıyla dava dışı alacak yönünden sürenin dolması, hakkın talebi arttırmak suretiyle ileri sürülmesine engel olmayacak ve talebi arttırmak için başvuru ve benzeri diğer usûl şartları aranmayacaktır.

Benimsenen usûl, adlî yargıda benimsenen usûlün ilerisindedir. Norm, bu yönüyle etkili başvuru ve âdil yargılama hakkı temelinde amaca uygun bir aşamaya işaret etmektedir.

⁴ TBMM E.1/748, K.19 sayılı Adalet Komisyonu Raporu.

⁵ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi 2. Dairesi, 21.07.2009 Tarih ve 39515/03 Sayılı Okçu/Türkiye Kararı, <https://hudoc.echr.coe.int/>, (Erişim Tarihi: 23.10.2025).

Artırmayı mümkün kılan yeni kural yalnızca bir usûl normu değil, aynı zamanda maddî hukuk normudur. Olağan dava döneminde mahkeme tarafından gözetilmesi gereken süre aşımı (altmış günlük, bir yıllık, on yıllık süre vb.), talep artırımında etki doğurmamaktadır. Söz gelimi, olay tarihinden itibaren on yıl geçse dahi talep artırılabilir.

Diğer taraftan, Tasarının çerçeve 1. ve 3. maddelerinde yer alan “ni-hâî karar verilinceye kadar” kaydının, olası bozmalardan sonraki hüküm aşamasını da kapsadığı şüphesizdir. Ayrıca artırmanın bir defaya mahsus olduğu kuralı-örneğin bozma sonrası ve bozma gereği yapılan/yaptırılan bilirkişi incelemesindeki tazminat miktarındaki pozitif değişimler bakımından- için amaçsal yorum yapılması zaruretinin doğabileceği de gözden kaçırılmamalıdır.” ifadelerine yer verilmiştir.

“Bu Kanun değişikliği sonrasında idarî yargıda etkili başvuru yolunun ve âdil yargılanma hakkının gerçekleşmesi amacıyla yönelik olarak uygulama imkânı bulan tazminat miktarının artırılması, kanunda belirlenen usûlî kayıtlar dairesinde kullanılabilecektir. Buna göre, davacılar tarafından, tam yargı davalarında süre veya diğer usûl kuralları gözetilmeksizin, nihaî karar verilinceye kadar harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olarak dava dilekçesinde belirtilen miktar artırılabilir. Ancak usûlî dinlenilme hakkı gereğince, miktar artırımına ilişkin dilekçenin, otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliği gerekmektedir.”⁶ açıklamaları yapılmıştır.

Getirilen bu düzenlemeyle, tam yargı davalarının açılması esnasında zarar unsurlarının tam olarak tespit edilememesi veya zararın hesaplanamaması ya da davacılar tarafından yargılamanın başında fazla yargılama masrafı yapılmak istenmemesi veya zarar miktarı kestirilemediğinden, kısmen davanın reddedilmesiyle karşılaşmamak gibi farklı nedenlerle davadaki talep miktarı düşük olarak gösterilme duru-

⁶ Danıştay Onüçüncü Dairesi, 27.12.2021 Tarih ve E.2021/4563, K.2021/5346 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

munda, nihai karara kadar tazminat miktarının artırılmasına imkân tanınmış, yargılama esnasında yapılan araştırmalar sonucunda gerçek zararın tespit edilmesi durumunda, talep sonucunun bu miktara kadar arttırılabilmesinin ve herhangi bir hak kaybı yaşanmamasının önü açılmıştır.

İYUK'un 31. maddesi ile medeni hukuktaki ıslah usulüne atıfta bulunulmaması sebebiyle hükmün iptali istemiyle somut norm denetimi kapsamında yapılan başvuru üzerine Anayasa Mahkemesi (AYM), idarî yargının, idarî işlemler ile eylemlerden doğan uyuşmazlıklara bakan, adlî yargının dışında kendine özgü kuralları ve yargılama yöntemleri bulunan ayrı bir yargı düzeni olduğunu ve her iki yargı kolunda geçerli usûl kuralları ile bunların uygulama biçimlerinin farklılıklar içerebileceğini, ıslah kurumuna İYUK'ta yer verilmemesinin, kanun koyucunun usûl kanunlarını belirlemedeki takdir yetkisi içinde kaldığını ifade ederek iptal istemini 12.06.2008 tarihinde reddetmiştir⁷.

30.04.2013 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan 6459 sayılı *“İnsan Hakları ve İfade Özgürlüğü Bağlamında Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”* ile ise, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ve mülga Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu'nda her ne kadar ıslah ifadesi kullanılmamışsa da, ıslah benzeri müessese düzenlenmiştir. Mülga 1602 Sayılı Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanunu (AYİMK) madde 46/4 ve 2577 sayılı İYUK madde 16/4 fıkralarına eklenen cümlelerin içeriği, *“Ancak, tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usûl kuralları gözetilmeksizin nihaî karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir.”* şeklindedir.

⁷ Anayasa Mahkemesi, 12.06.2008 Tarih ve E.2004/103, K.2008/121 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

II. İDARİ YARGIDA MİKTAR ARTIRIMI DÜZENLEMESİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Kanun gerekçesinde ıslah ifadesi kullanılmışsa da, Kuru (2015a: 1063, 1071), düzenlemeyi kısmî dava ile belirsiz alacak davası kıyasıyla *“genişletilmiş kısmî dava”* olarak ifade etmektedir.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 16. maddesinin 4. fıkrasına eklenen *“miktar artırımı”* müessesesi, *“ıslah”*tan ziyade *“belirsiz alacak davasında talebin artırılması”*na benzemektedir.

Dava dilekçesinde belirtilen parasal tutar artırıldığında, davaya bakan mahkeme, bu miktarın bir kez artırılabilceğini göz önüne almak, artırılan miktar için harç ödenip ödenmediğini incelemek dışında bu artırım istemi nedeniyle süre veya diğer usul kuralları incelemesi yapamayacaktır. Nihai karar verilmesinden sonra dava dilekçesindeki tutarın davacı lehine güncellenmesi isteminde bulunulması halinde mahkeme uyuşmazlıktan elini çektiğinden bu istem hakkında herhangi bir karar veremeyeceğinden, bu husus temyiz yerince, istemin nihai karardan önce olup olmadığı yönünden incelenebilecektir.

Bu yasal düzenleme önce çıkan uyuşmazlıklar yönünden, 2577 sayılı Kanun’un yukarıda anılan geçici 7. maddesinin getirilmesi son derece isabetli olmuştur. Böylece derdest olan davalarda da kanun yolu aşaması dâhil olmak üzere dava dilekçesindeki tutarın davacı lehine güncellenmesine imkan sağlanmıştır.

Derdest olan davalarda da kanun yolu aşaması dâhil olmak üzere dava dilekçesindeki tutarın davacı lehine güncellenmesine imkan sağlanmıştır.

2577 sayılı Kanun’un geçici 7. maddesinin kapsamı yönünden farklı kararlar verilmiştir. Bir uyuşmazlıkta dava, *“miktar artırımı”* düzenlemesinin yürürlüğe girmesinden önce açılmış, mahkeme kararı düzenlemeden 2 yıl kadar sonra verildiği halde davacı tarafından bu arada tutarın davacı lehine güncellenmesi isteminde bulunulmamış,

Mahkeme kararının ... bozulması sonrasında, İdare Mahkemesi kaydına giren miktar artırımı (ıslah) dilekçesi vermiş, Mahkemece bu istem kabul edilmiş, kararı inceleyen Danıştay Dairesi, “...*artırılan tazminat miktarı yönünden, 2577 sayılı Kanun’un geçici 7. maddesi hükmünden yararlanılamayacağından, tazminat miktarının artırılmasına olanak bulunmadığı*” gerekçesiyle kararı bozmuş ise de Mahkemece verilen ısrar kararı üzerine, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun, 14/01/2021 Tarih ve E.2021/43, K.2021/39 sayılı kararıyla,”6459 sayılı Kanun’la 2577 sayılı Kanun’a eklenen hükümler çerçevesinde uyusmazlık incelendiğinde; ... 6459 sayılı Kanun’un yürürlük tarihi olan 30/04/2013 tarihinde derdest olduğu anlaşılan bu davada, 2577 sayılı Kanun’un geçici 7. maddesi hükmü uyarınca, kanun yolu aşaması da dâhil olmak üzere, bir defaya mahsus olmak üzere miktar artırımı talebinde bulunulabileceği anlaşıldığından, İdare Mahkemesince, maddi tazminat istemi yönünden... (bozmaya uyma aşamasında) sunulan miktar artırımı dilekçesindeki talep esas alınarak hüküm kurulmasında hukuka aykırılık bulunmamaktadır.” kararı verilmiştir.

Madde uygulamalarına bakıldığında, manevi tazminat tutarının artırılması yönünden ise; Danıştay Onuncu Dairesinin, 01/07/2025 tarih ve E.2020/2044, K.2025/3449 sayılı kararında” ... *Miktar artırımı müessesesi, davanın görülmesi sırasında tarafların kusurlarında, zararı doğuran nedenlerin ve olayların tespitinde ve uğranılan zararın miktarında bir değişiklik olması durumunda maddi tazminat için işletileceği gibi; zararı doğuran olaydan sonra yeni ortaya çıkan bulgu ve tespitler sonucu, kişilerin manevi yönden çok daha fazla etkilendiğinin saptanması halinde manevi tazminat için de uygulanabilir. Ancak bu durumun istisnai bir durum olduğu ve manevi zararın sonradan gerçekten artmış olduğunun tespiti halinde işletilebileceği kuşkusuzdur... Uyuşmazlıkta, davacılar açısından sonradan oluşan veya öğrenilen yeni bir olgu bulunmadığından miktar artırımı yoluyla manevi tazminat tutarının artırılmasına olanak bulunmamakta olup, Mahkemece verilen dilekçe ret ka-*

*rarı üzerine davacılar tarafından verilen yenileme dilekçesi ile talep edilen manevi tazminat miktarının artırılmasının ise davayı genişletme ya-
sağı kapsamında olduğu dikkate alındığında, davacıların manevi zarara
ilişkin taleplerinin ilk dava dilekçesinde talep edilen miktar üzerinden
değerlendirilmesi gerekmektedir.” gerekçesine yer verildiği, karar ile
manevi tazminat açısından dava dilekçesindeki tutarın davacı lehine
güncellenmesi koşullarının belirlendiği görülmektedir.*

A. 2577 Sayılı Kanun’un 13. Maddesi

2577 sayılı Kanun’un 13. maddesine göre, tam yargı davası açılabilmesi için idareye başvuruda bulunularak ön karar alınması şarttır. İdari işlemler dolayısıyla açılacak tam yargı davalarında ortada bir idarî işlem bulunduğu için, ayrıca ön karar alınmasına gerek bulunmamaktadır. İdarî işlemlerden dolayı açılacak iptal ve tam yargı davaları arasında, bunun dışında bir ayırım yapılmamıştır. Doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal davası açılması mümkündür. Tam yargı davası, iptal davası ile birlikte ya da iptal davası kesin olarak karara bağlandıktan sonra veya iptal davası açmadan doğrudan doğruya açılabilir.

Kanunda öngörülen süre içinde idareye başvurarak alınacak ön karar üzerine tam yargı davası açılabilmektedir. Ön karar müessesesi, idari yargılama usulüne 521 sayılı Danıştay Kanunu ile girmiş, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu ile de bu düzenleme devam ettirilmiştir. 521 sayılı Danıştay Kanunu yürürlüğe girmeden önce idari eylemler nedeniyle açılacak tam yargı davaları için ön karar şartı aranmamakta idarî eylem ya da işlemde doğan zararların tazmini için açılacak tam yargı davalarında, zararın doğduğunun öğrenilmesinden itibaren dava açma süresi başlamakta idi.

521 sayılı Kanun’un gerekçesinde, “71’inci madde ile de, fert lehine başka bir kolaylık gösterilmiştir. Yürürlükteki hükümler gereğince, zararı mucibolan bir eylemin öğrenildiği tarihten itibaren doksan gün içinde tazminat dâvası açılması icap etmektedir. Bu kabil eylemler, hu-

susû hukukun haksız fiillerine benzemektedir. Bu itibarla, bu fiillerde uygulanan zaman aşımına kıyasen ferdin idari eylemi öğrendiği tarihten itibaren bir sene içinde ilk önce idareye başvurarak hakkının yerine getirilmesini istemesi ve bu talebi kısmen veya tamamen reddedildiği takdirde doksan gün içinde tazminat dâvası açması lazım geldiği 71'inci maddede açıklanmıştır⁸. Bu usûl, idarî dâva açılmak için idarî bir kararın bulunması yolunda idare hukukunda genel olarak kabûl olunan esasa da uygun düşmektedir. Öte yandan, idarenin tazminat isteğini yerine getirmesi de varit olup bu takdirde dâvaya mahal kalmamış olacaktır. Aynı zamanda dâva açılması için ferde, doksan güne nisbetle daha uzun bir süre verilmiş bulunmaktadır. Ancak idarî muamelelerin biran önce sonuca bağlanması zarureti dolayısıyla, bu konuda, hususî hukuktan farklı olarak beş yıllık zaman aşımı kabul edilmiştir.” ifadelerine yer verilmiştir.

Onar'a (1966: 1801-1803) göre, “Tam yargı davası açmak ve tazminat istemek için önceden idareye müracaat etmek ve bir karar almak lâzımdır. Önceden alınan bu karar, yazılı bildirimin yerine kâim olmakta ve dava açma süresine başlangıç teşkil etmektedir. Bu suretle ıttıla tarihinin tespitinde çıkacak mahzurlar ortadan kalktığı gibi, idare zararın tazmini yoluna gidecekse dava yüküne katlanmaya da lüzum kalmamaktadır.”

Görüldüğü üzere, bu yasal düzenleme idarenin temerrüdünün başlangıcı olarak değil, dava zaman aşımına başlangıç olmak üzere çıkarılmış, madde gerekçesinde açıkça, idari eylemlerin hususî hukukun haksız fiillerine benzediği, haksız eylemlerdeki zaman aşımına kıyasen, dava açma süresini başlatmak üzere idareye başvuru yapılması öngörülmüştür.

⁸ TBMM Komisyon Raporu, Dönem:1, Toplantı:2 S. Sayısı:369.

B. Faiz

İdarenin tazmin borcu bağlamında, “faiz” en basit biçimiyle; kişilerin, idarenin eylem ve/veya işlemlerinden dolayı uğradıkları zararların idarenin kendiliğinden ödenmeyip, yargı kararıyla tazminata mahkûm edilmesi sonucunda, 3095 sayılı Kanun'a göre hesaplanacak tutarı ifade etmektedir⁹. İlgililerin, haklarında tesis edilen bir işlemin, yargı kararıyla iptal edilmesi üzerine, söz konusu işlem nedeniyle yoksun kaldıkları maddî hakların tazmini talebiyle açmış oldukları tam yargı davasının idarî mahkemelerce kabulü hâlinde, kabul edilen miktara uygulanacak faizin başlangıç tarihinin “*iptal davasının açıldığı tarih*” olduğu genel olarak kabul görmektedir.

İdari eylemler nedeniyle uğranılan zararın tazmini için idareye başvuruda bulunulmasının dava ön şartı olarak öngörülmesi ve zararın idare tarafından en erken bu tarihte sulhen ödenebilecek olması nedeniyle yargı merciince hükmedilecek tazminat miktarına, ön karar için idareye yapılan başvuru tarihi; görevli olmayan adlî yargıda dava açılması hâlinde adlî yargıda dava açıldığı tarih itibarıyla yasal faiz uygulanması idari yargıda benimsenmektedir.

Tazminat, genel olarak zarardan borçlunun sorumlu olduğu miktardır. Zarar miktarının belirlenmesinde ise, kural olarak zararın doğduğu tarih dikkate alınır. Tazminat miktarının olay anında ödenmesi imkânı olmadığı için, olay tarihi ile ödeme tarihi arasında alacaktan yoksun kalmak sebebiyle bir “*ek zarar*” oluşmaktadır. Bu ek zarar, tazminatın ürünü olması sebebiyle temerrüt faizi olmayıp “*tazminat faizi*”dir. Yargıtay içtihadına göre tazminat faizi, borçlunun temerrüdü ile ilgili olmayan ve tazminatı miktar itibarıyla tamamlamayı amaç tutan ve her geçen gün yeniden doğan bir ek zarardır. Başka bir anlatımla, zararın karşılığının geç ödenmesi sebebiyle ortaya çıkan ek zararın karşılığıdır. O hâlde tazminat faizi, doğrudan hükmolunan tazminat

⁹ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 16.09.2020 Tarih ve E.2020/1621, K.2021/394 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

miktarı ile ilgilidir. Bunun doğal sonucu olarak da, her şeyden önce idarenin temerrüdü dikkate alınarak değil, tazmin konusu zararın ortaya çıktığı an dikkate alınarak, başka bir anlatımla olay anından itibaren hesaplanmalıdır.

C. İdari Yargı Kararının Uygulanmasının Gecikmesi Durumuna Özgü Faiz Düzenlemesi

İdari eylem veya işlemten kaynaklanan zararın belirlenmesi yönünden idari yargıya özgü düzenleme bulunmamakta, temelde özel hukuk düzenlemeleri ve içtihatlarla zarar tutarı belirlenmekte ise de faiz tutarı yönünde kısmi bir yasal düzenleme yapılmıştır.

2577 sayılı Kanun'un 28. maddesinin 6. bendinde ***“(Değişik: 2/7/2012-6352/58 md.) Tazminat ve vergi davalarında idarece, mahkeme kararının tebliğ tarihi ile ödeme tarihi arasındaki süreye 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 48 inci maddesine göre belirlenen tecil faizi oranında hesaplanacak faiz ödenir. Ancak mahkeme kararının davacıya tebliği ile banka hesap numarasının idareye bildirildiği tarih arasında geçecek süre için faiz işlemez.”*** hükmüne yer verilmiştir. Belirlenen bu faiz, yargı kararının uygulanması aşamasına ilişkindir. Tam yargı davasında verilen kabul kararının veya dava açılmakla birlikte önceden ihtirazi kayıtlarla ödenen verginin iptal kararı üzerine davacıya iadesi uygulanması aşamasında, ödenecek tutara; mahkeme kararının idareye tebliğinden sonra, ödemenin yapıldığı tarihe kadar, 6183 sayılı Kanun'un 48'inci maddesine göre belirlenen tecil faizi oranı uygulanarak ödeme yapılacaktır. Yargı kararında hükmedilen faiz tutarına, ödemedeki gecikme nedeniyle tecil faizi yürütülecektir.

Aktarılan yasa kuralının atıfta bulunduğu 6183 sayılı Kanun'da tecil faizi düzenlenmiştir.

D. Temerrüt

Anayasa'nın 125. maddesinde, *“İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.”* hükmü yer almıştır. Tazminat davalarının hukuk devleti ilkesinin gerektirdiği sonuçları doğurabilmesi, uğranılan *“gerçek zararın”* tespiti ve giderilmesiyle mümkün olacağına göre, tazminat faizi oranının da gerçek zararı karşılar nitelikte belirlenmesi gerekir. Bu anlamda tazminat faizine kanunî faiz oranını uygulamak, gerçek zararın belirlenmesi ilkesine uygun düşmemektedir. 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 1. maddesi, kanunî faizin uygulanma alanını, *“Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'na göre, faiz ödenmesi gereken hâller”* olarak belirlemiştir. Dolayısıyla idarî yargıda tazmin borcuna, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'daki kanunî faiz oranının uygulanması hukuki bir zorunluluk değildir. İdareye tazminat talebiyle yapılan başvuruları, temerrüt faizindeki *“ihtar şartı”* ve temerrüdün gerçekleştirilmesi gibi değerlendirmek suretiyle faiz başlangıcı olarak kimi zaman başvuru tarihini, kimi zaman da cevap tarihini dikkate almak, keza faiz oranı olarak da yine aynı Kanun'un 2. maddesindeki temerrüt faizi oranını uygulamak doğru değildir. Her şeyden önce idareye başvuru, idareye yapılan bir ihtar olmadığı gibi, temerrüt faizinin başlangıcı da, temerrüdün varlığının ihtarla gerek gösterip göstermemesine bağlı olarak ya ihtarın yapıldığı tarih ya da borcun *“muaccel”* olduğu tarihtir.

Yargıtayın istikrar kazanan içtihadına göre, haksız fiil sebebiyle açılacak davalarda ihtarla gerek olmadığından temerrüt olay tarihinde gerçekleşmektedir (Avcı Braun, 2015: 37, 64).

Türk Borçlar Kanunu'nun 55. maddesinde, *“Destekten yoksun kalma zararları ile bedensel zararlar, bu Kanun hükümlerine ve sorumluluk hukuku ilkelerine göre hesaplanır. Kısmen veya tamamen rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile hesaplanan tazminat, miktar esas alınarak hakkaniyet düşüncesi ile artırılmaz veya azaltılamaz. Bu Ka-*

nun hükümleri, her türlü idarî eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine ya da kişinin ölümüne bağlı zararlara ilişkin istem ve davalarda da uygulanır.” kuralına yer verildiğinden, Borçlar Kanunu hükümleri, her türlü idarî eylem ve işlemde kaynaklanan vücut bütünlüğünün yitirilmesine ve kişinin ölümüne bağlı zararların tazminine dair istem ve davalarda da uygulanmaktadır.

Anayasaya göre, idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü bulunduğu kurala bağlanmış olmakla birlikte idarenin sorumluluğunun esasları ile zararın ne şekilde tespit edileceğine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmediği gibi, 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'da olduğu gibi somut bazı zararlarla sınırlı olarak idarenin sorumluluğunu düzenleyen kanun hükümleri bulunmakta ise de idarî eylem ve işlemlerden kaynaklanan zararların tazminiyle ilgili esasları düzenleyen genel bir kanun mevcut olmadığından, idarenin eylem ve işlemlerinden doğan sorumluluğun kapsamı ile bu eylem ve işlemlerden kaynaklanan zararın belirlenmesinde gözetilecek esaslar yargı içtihatlarıyla şekillenmiştir.

İdarî yargıda içtihatlarla geliştirilen hizmet kusuru ve kusursuz sorumluluk ilkeleri ile kişilerin idare karşısında korunma kapsamı özel hukuka nazaran daha geniş tutulmuştur. Bu çerçevede, idarenin hiçbir kusuru olmasa da sosyal risk ve fedakârlığın denkleştirilmesi gibi kusursuz sorumluluğa ilişkin kavramlara dayanılarak kişilerin uğradığı zararların tazmin edilebilmesi mümkün hâle gelmiştir. Özel hukuk alanındaki kusursuz sorumluluk hâlleri ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda sayılan belirli konular için düzenlenmiş olup sınırlıdır.

Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda yer almayan, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 55. maddesinde yer alan düzenlemede, *“Destekten yoksun kalma zararları ile bedensel zararlar, bu Kanun hükümlerine ve sorumluluk hukuku ilkelerine göre hesaplanır. Kısmen veya tamamen*

rücû edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ile hesaplanan tazminat, miktar esas alınarak hakkaniyet düşüncesi ile artırılmaz veya azaltılamaz. Bu Kanun hükümleri, her türlü idarî eylem ve işlemler ile idarenin sorumlu olduğu diğer sebeplerin yol açtığı vücut bütünlüğünün kısmen veya tamamen yitirilmesine ya da kişinin ölümüne bağlı zararlara ilişkin istem ve davalarda da uygulanır.” kuralına yer verildiğinden, Borçlar Kanunu hükümleri, her türlü idarî eylem ve işlemde kaynaklanan vücut bütünlüğünün yitirilmesi ya da kişinin ölümüne bağlı zararların tazminine dair istem ve davalarda da uygulanmaktadır.

Maddenin gerekçesinde, ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların Anayasa'da teminat altına alınan temel haklarla ilişkisi nedeniyle Kanun'da ayrı hükümler hâlinde düzenlendiği, kuralla, ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların belirlenmesinde yargı kolları arasında ortaya çıkan farklı uygulamaları yeknesaklaştırıcı hükümler öngörül-
düğü, bu çerçevede, vücut bütünlüğünün bozulmasına veya ölüme bağlı zararların idarenin sorumluluk sebeplerinden doğmuş olması hâlinde dahi bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir.

*“...Kuralla, ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararların belirlenmesinde yargı kolları arasında ortaya çıkan farklı uygulamaların önüne geçilmesinin amaçlandığı dikkate alındığında, bu hükmün sadece zarar miktarının belirlenmeyle sınırlı olarak tam yargı davalarında uygulanabileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Kuralın, idarenin sorumluluk esasları yönünden de Türk Borçlar Kanunu hükümlerinin uygulanmasını zorunlu kılması söz konusu değildir. Buna göre, idarî eylem ve işlemlerden kaynaklanan ölüme ve vücut sakatlığına bağlı zararlardan dolayı idarenin sorumluluğu, itiraz konusu kuralın yürürlüğe girmesinden önce olduğu gibi yargı içtihatlarıyla oluşturulan kusur ve kusursuz sorumluluk ilkele-
rine göre belirlenecek, uğranılan zararın miktarı ise itiraz konusu kural uyarınca Türk Borçlar Kanunu hükümlerine göre hesaplanacaktır. Kura-*

lin idarenin sorumluluğunu Borçlar Kanunu'nda sayılan kusur ve kusursuz sorumluluk sebepleriyle sınırladığı söylenemez.”¹⁰ 521 sayılı Kanun’un genel gerekçesinde idarenin eylemlerinden doğan tazminat sorumluluğunun haksız fiile benzetildiği açıkça ifade edilmiş ve idarî eylemlerden doğan zararın tazmini istemli yargı davacı açılmadan önce idareye başvurarak ön karar alınması usulünün Fransız idare hukukuna paralel olarak düzenlendiği ve dava açma süresine ilişkin bulunup, idarenin kendiliğinden ödeme ihtimali bulunduğu için tam yargı davalarında idarenin temerrüde düşmesi için ihtar şartı gerekmez. Çünkü idarenin sorumluluğu kural olarak sözleşme dışı ilişkilerden başka bir anlatımla idarece tek taraflı olarak tesis ve icra edilen idarî işlemlerin ve idarî eylemlerin yol açtığı zararlardan doğmaktadır.

Haksız fiilde fiili işleyen idarenin görevlisi olması, “*sebepsiz zenginleşme*”nin tarafının idare olması ve idare hukuku alanında gerçekleşmesi fiilin niteliğini değiştirmez. İdarî dava sonucu, idarî eylem veya işlemin zarar doğurduğunun tespitiyle, zararın da idarî eylem veya işlemin icrası ile var olduğu, bu zararın tüm unsurlarıyla tazmininden idarenin sorumlu bulunduğu görülmektedir.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, sözleşme dışı ilişkilerden doğan borçlarda, borçlunun temerrüdü için herhangi bir şart aramamıştır. Nitekim Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nda olmayan ve ilk kez 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 117. maddesinde yer alan düzenlemeye göre, “*haksız fiilde fiilin işlendiği*”, “*sebepsiz zenginleşme*”de ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş olur.

Temerrüt, ifada imkânsızlık ve alacaklının temerrüdü gibi bir nedenden bulunmadığı hâlde, muaccel bir borcun zamanında ifa edilmemesidir. Başka bir ifadeyle, borçlu, ifadan kaçınmak için haklı bir sebep yok iken borcunu ifa mükellefiyetini zamanında yerine getirmediği tak-

¹⁰ Anayasa Mahkemesi, 22.10.2014 Tarih ve E.2014/94, K.2014/160 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

dirde, temerrüde düşer. Borçlunun bu davranışının yaptırımını ise, alacaklıya temerrüt faizi ödemesidir.

Dolayısıyla temerrüt ihtarı, ifa zamanının belirli ya da belirlenebilir olmadığı hâllerde, borçlunun doğrudan doğruya temerrüdün ağır sonuçları ile karşı karşıya kalmasını engelleme amacına hizmet eder. Fakat borçlunun temerrüde düşmesi için ihtar her durumda şart değildir. Roma Hukuku ve Müşterek Hukukta benimsenen "*Gasp eden daima temerrüt hâlinindedir*" (Fur Semper in Mora) ilkesinin yansıması olan Türk Borçlar Kanunu'nun 117. maddesi, ihtar şartını kural olarak akdî borç ilişkileri için aradığından ve sözleşme dışı borç ilişkileri için ise bunu aramadığından, "*haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşme ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte*" borçlu temerrüde düşmüş sayılmaktadır.

Bu düzenlemedeki kural esas alındığında, tam yargı davalarında da idarenin temerrüde düşmesi için ihtar gerekmez ve dava açılmasına böyle bir sonuç bağlanamaz (Kaplan, 2019: 660, 676).

E. Faiz Başlangıcı

Temerrüt faizi, zararın meydana geldiği tarih ile bunun tazmin edildiği tarih arasında oluşan "*ek zarar*"ın tazmini için hesaplanmaktadır. Zarar görenin malvarlığında oluşan zararın gecikme ile ödenmesi nedeniyle, bu gecikmeden dolayı para değerinde enflasyon nedeniyle değer kaybı meydana geldiğinden temerrüt faizi bu değer kaybının telafisi amaçlanmaktadır. Bu nedenle, buna faiz demek yerine "*ek zararın tazmini*" demek daha doğrudur ve başlangıç tarihi olarak da idareye başvuru tarihinin değil, Türk Borçlar Kanunu'nun 117. maddesi uyarınca zararın meydana geldiği tarihin esas alınması gerekir. Öte yandan, "*mahkeme zarar tutarını hesaplarken zararın meydana geldiği tarihi değil de hüküm tarihini esas alırsa, hâliyle böyle bir zarar oluşmayacağı*"ndan, daha doğrusu bu zarar da karşılanmış olacağından, hükmedilen tazminata ayrıca temerrüt faizi uygulanmasına gerek bulunmamaktadır.

Vergi dairelerinin faiz başlangıcına ilişkin kararlarının yol gösterici olduğu görülmektedir. Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulunun 26/04/2023 tarihli E.2022/829, K.2023/447 sayılı kararında “İdareyi, eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü tutan Anayasa’nın 125. maddesinin son fıkrası, yargı yeri kararı uyarınca iadesi gereken bir miktar paranın idarenin tasarrufunda kalan sürede ilgilisi tarafından tasarruf edilememesinden doğan zararın giderilmesini de kapsamaktadır.

Haksız veya yersiz olarak tahsil edildiği tespit edilen vergilerin iadesinde ilgilinin ödediği paradan mahrum kaldığı süre zarfında, enflasyon nedeniyle paranın değerinde meydana gelen aşınma ve mülkiyetin gerçek değerinde oluşan azalma nedeniyle faiz ödenmesi gerektiği açıktır. Aksi halde paranın değerinde meydana gelen aşınma nedeniyle alacağın tahsil tarihindeki gerçek değeri iade edilmiş olmadığından iade işlemi eksik olarak yerine getirilmiş ve ilgililerin mülkiyet hakkı korunmamış olmaktadır.

Bu durumda, yargı kararıyla haksız veya yersiz olarak tahsil edildiği tespit edilen verginin iadesinde, hesaplanacak faizin başlangıç tarihinin paranın idarenin tasarrufuna girdiği diğer bir deyişle davalı idarece verginin tahsil edildiği tarih olarak belirlenmesi gerekmektedir.” gerekçesine yer verilmiştir.

Tazminat ve vergi davalarında idarece, mahkeme kararının tebliğ tarihi ile ödeme tarihi arasındaki süreye 21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun’un (AATUHK) 48’inci maddesine göre belirlenen tecil faizi oranında hesaplanacak faiz ödenir.

İdarî eylemlerden kaynaklanan zararın tazmini için idareye başvurma şartının bulunması, idarenin temerrüde düşürülmesi için ihtar mahiyetinde olmayıp; tazmin edilmesi istenilen zarar nedeniyle açılacak tam yargı davasının ön şartı olan usulün dava açma süresi yönün-

den, yerine getirilmesinden ibarettir. Anılan düzenleme dava açılmasını idarenin temerrüdü sonucuna bağlamamış, bir yandan da idareye yargı kararına gerek kalmadan zararı ödeme seçeneğini sunmuştur.

Kaldı ki, 659 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 12. maddesi uyarınca 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesi kapsamında yapılan başvurular da sulh başvurusu olarak kabul edilmektedir.

Zarar miktarının tespitinde zararın gerçekleştiği andan itibaren hüküm anına kadar faiz yürütülebilir. Mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde bu faizin Yargıtay tarafından temerrüt faizi olarak nitelenmesi sebebiyle ihtar şartı aranmakta iken Türk Borçlar Kanunu'nun 117/f.2'nin açık düzenlenmesi haksız fiilin işlendiği tarihte borçluyu temerrüde düşmüş saymakta ve haksız fiil tazminatına uygulanacak faizin de temerrüt faizi olacağını ortaya koymaktadır.

Taleple bağlılık ilkesi, dava dilekçesindeki tutarın davacı lehine güncellenmesi istemi içinde geçerlidir. İşlem veya eylem tarihinden itibaren faiz isteminde bulunmaması halinde bu tarihlerden geçerli olacak şekilde faize hükmedilemez. Bu tarihlerden geçerli olacak şekilde dava açıldıktan sonra, dava dilekçesindeki tutarın lehe güncellenmesi istemiyle verilen dilekçede; dava tarihi veya bu başvurudan itibaren vb. gibi faiz istenilmesi halinde, istem aşılamayacağından bu faiz başlangıçlarının daraltılmış isteme göre kabulü gerekir.

III. TAM YARGI DAVALARINDA MİKTAR ARTIRIMININ KABULÜ HALİNDE FAİZİN BAŞLANGICINA İLİŞKİN DANIŞTAY İÇTİHADI BİRLEŞTİRME KURULU KARARI

A. Tam Yargı Davalarında Miktar Artırımının Kabulü Halinde Faizin Başlangıcına İlişkin Kararlar

Tam yargı davalarında, dava dilekçesi ile talep edilen miktarın yargılama sürecinde artırılması talebinde bulunulması halinde, artırılan

kısma yönelik olarak hangi tarihten itibaren faiz işletileceği hususunda, Danıştay idari daireleri ve Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu (İDDK) kararları incelenmiş, Danıştay idari dava dairelerinin kendi kararları ve idari dava daireleri kurulu kararları arasında var olması nedeniyle içtihatlar arasındaki farklılığının giderilmesi için içtihadın birleştirilmesine karar verilmiştir.

Bu kararın verilme süreci incelendiğinde; Danıştay İkinci Dairesinin kararıyla¹¹ *“..artırılan tazminat miktarı yönünden davanın kabul edilmesi halinde... artırılan tazminat miktarı yönünden faize, idarenin temerrüde düştüğü tarih olan miktar artırımına ilişkin dilekçenin idareye tebliğ edildiği tarihten itibaren hükmedilmesine”* aynı Dairenin başka bir kararında¹² ise *“hükmedilen tazminatın miktar artırımını dilekçesi ile artırılan kısma dilekçenin mahkeme kayıtlarına girdiği tarihten itibaren faiz uygulanmasına”* karar verildiği, yine Danıştay Altıncı Dairesince, hükmedilen tazminatın, artırılan kısma; dilekçenin mahkeme kayıtlarına girdiği tarihten itibaren faiz uygulanmasına karar verildiği¹³, Danıştay Sekizinci Dairesince¹⁴ *“...artırılan tazminat miktarı yönünden, miktar artırımına ilişkin dilekçenin idareye tebliğ edildiği tarihte idarenin temerrüde düşürüldüğü kabul edilerek bu tarihten itibaren faize hükmedilmelidir.”* gerekçesiyle hükmedilen tazminatın artırılan kısma dilekçenin davalı idareye tebliğ edildiği tarihten itibaren faiz uygulanmasına karar verildiği aynı Dairenin bir başka kararında¹⁵, *“... ıslahla artırılan dava değerinin tamamına davalı idarenin temerrüde düştüğü idareye başvurma tarihinden itibaren yasal faiz yürütülmesinin*

¹¹ Danıştay 2. Dairesi, 05.03.2019 Tarih ve E.2016/15694, K.2019/976 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

¹² Danıştay 2. Dairesi, 27.02.2020 Tarih ve E.2016/7379, K.2020/1219 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

¹³ Danıştay 6. Dairesi, 20.02.2020 Tarih ve E.2015/5594, K:2020/2234 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

¹⁴ Danıştay 8. Dairesi, 05.03.2021 Tarih ve E.2016/14173, K.2021/1384 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

¹⁵ Danıştay 8. Dairesi, 29.06.2021 Tarih ve E.2021/2492, K.2021/3450 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

hukuka ve hakkaniyete uygun olduğunun kabulü” gerektiği belirtilerek, artırılan dava değerinin tamamına davalı idareye başvuru tarihinden itibaren faiz uygulanmasına karar verildiği, Danıştay Onuncu Dairesinin kararında ise¹⁶ “...idarenin temerrüde düştüğü tarih olan miktar artırımına ilişkin dilekçenin idareye tebliğ edildiği tarihten itibaren hükmedilmelidir.” gerekçesiyle hükmedilen tazminatın, artırılan kısmına, dilekçenin davalı idareye tebliğ edildiği tarihten itibaren faiz uygulanmasına karar verilmiş, Danıştay Onikinci Dairesince dava dilekçesindeki tutarın lehe güncellenmesine ilişkin dilekçenin idareye tebliğ edildiği tarihte idarenin temerrüde düşürüldüğü kabul edilerek bu tarihten itibaren faize hükmedilmiştir.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun kararında¹⁷, “... *davacıların ilk dava açarken yüksek oranlı yargılama harçları vb. nedenlerden dolayı tazmini isteminde bulundukları bedel dava dilekçesinde düşük belirtilmiş ise de davacıların tazminine karar verilmesi konusunda gerçek iradelerini yansıtan miktarın, ıslah ile artırılan gerçek zararları olduğunun, bu gerçek zararın, Mahkemece yaptırılan bilirkişi incelemesi veya ıslah dilekçesinin verildiği tarihte değil, esasen olay tarihinde ya da idarelere başvuru tarihinde ortaya çıktığı, ancak davacılar tarafından miktarı tam olarak bilinemediğinden ve tespit edilemediğinden dava açılırken talep edilemeyen bir zarar olduğunun kabulü*” gerektiği belirtilerek artırılan dava değerinin tamamına davalı idareler yönünden temerrüde düştükleri dava açma tarihinden veya idareye başvuru tarihinden itibaren faiz uygulanmasına karar verilmesine, Danıştay Onuncu Dairesince verilen kararda ise¹⁸, artırılan dava değerinin tamamına, görevsiz yargı yerinde dava açma tarihinden itibaren faiz uygulanmasına

¹⁶ Danıştay 12. Dairesi, 08.12.2020 Tarih ve E.2018/9732, K.2020/4072 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

¹⁷ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 09.06.2020 Tarih ve E.2019/53, K.2020/853 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

¹⁸ Danıştay 10. Dairesi, 17.05.2022 Tarih ve E.2021/5908, K.2022/2602 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

karar verilmiş, Danıştay Sekizinci Dairesince verilen karar ile¹⁹ artırılan dava değerinin tamamına davalı idareye başvuru tarihinden itibaren faiz uygulanmasına karar verilerek, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu kararı yönünde değiştirdiği görülmüştür.

İncelendiğinde, faiz başlangıcının idarenin temerrüde düşmesine, temerrüdün idareye başvuruya bağlandığı, miktar artırımının ıslah olarak da ifade edildiği, miktar artırımının kabulü halinde faiz başlangıç tarihinde birlik olmadığı görülmektedir.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 176. maddesinde ıslah kapsamı "(1) Taraflardan her biri, yapmış olduğu usul işlemlerini kısmen veya tamamen ıslah edebilir. (2) Aynı davada, taraflar ancak bir kez ıslah yoluna başvurabilir." düzenlemesine yer verilmiştir. Islah; taraflardan birinin yapmış olduğu usul işleminin tamamen veya kısmen düzeltilmesine denir (Kuru vd., 2014: 3965). Islah, iyiniyetli tarafın davayı açtıktan veya kendisine karşı bir dava açıldıktan sonra öğrendiği olgularla ilgili yanlışlıklarını düzeltmesine, eksiklikleri tamamlamasına, bu çerçevede yeni deliller sunabilmesine olanak sağlayan bir kurumdur.

İdari yargıdaki miktar artırımı ise, yalnızca tam yargı davalarında talep konusu miktarın artırılmasına ilişkindir. Bir başka anlatımla iptal isteminin içeriğinde ve diğer talepler yönünden değişiklik yapılamamaktadır. Tam yargı davalarında talep konusunda var olan davayı genişletme yasağı bakımından talebin sadece miktar artırımı yoluyla genişletilebilmesine imkan tanınmıştır. Bu haliyle düzenleme, adli yargıda talep sonucunun veya dava sebebinin genişletilmesi veya kısmen değiştirilmesi için başvurulanan kısmen ıslaha (belirsiz alacak davasında talebin artırılmasına) benzemekte olup, bu hak yalnızca davacıya tanınmaktadır.

¹⁹ Danıştay 8. Dairesi, 29.06.2021 Tarih ve E.2021/2492, K.2021/3450 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

B. Danıştay Başsavcısının Düşüncesi

Düşüncede, *“İdari işlemlerden dolayı uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davalarında ise, işlemin niteliğine göre işlemin tesisi veya icrası tarihinde zarar doğduğunun tespiti halinde, bu tarihlerden itibaren faize hükmedilmesi gerekmekte olup, idarenin temerrüde düşürülmesini zorunlu kılan kanuni bir düzenleme mevcut değildir.*

Bu itibarla, gerek idari işlemlerden ve gerekse idari eylemlerden dolayı uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davalarında miktar artırımına ilişkin usul işleminin temerrütle ilişkilendirilmesi yönündeki yaklaşımın hukuki bir dayanağı bulunmamaktadır.” değerlendirilmesi yapılmış, düşünce bir bütün olarak, idari yargıdaki idarenin temerrüde düşmesi ve buna göre faiz başlangıcı kabulünün dayanağı olmadığını belirtmekle birlikte, sonuçta, *“İdari eylem veya işlemlerden dolayı uğranılan zararın faizi ile birlikte idarece tazminine karar verilmesinin talep edildiği tam yargı davasına konu miktarın artırılması halinde, dava dilekçesinde talep edilen miktar için hangi tarihten itibaren faize hükmedilecekse artırılan miktar için de aynı tarihten itibaren faize hükmedilmesi gerektiği yönünde içtihatların birleştirilmesinin uygun olacağı”* düşüncesi verilmiştir.

C. Kararın Gerekçesi

Karar, miktar belirtilerek açılan tam yargı davalarına yönelik olup, *“İçtihadı Birleştirme Kurulu önündeki konu, tam yargı davalarında dava devam ederken verilen “miktar artırım dilekçesinde yer alan miktar için” hangi tarihten itibaren faize hükmedileceğine ilişkindir. İçtihadı birleştirmeye konu kararlar “dava dilekçesinde belirtilen miktar” a hangi tarihten itibaren faize hükmedileceği hususunu içermediğinden bu hususta herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.”* gerekçesine yer verilerek, idari yargıda hangi faizin, hangi tarihten itibaren uygulanacağı hususunun sorun olarak gündeme geldiği ancak, içtihat konusunun, kısıtlı olarak incelendiği bildirilmiştir.

Tam yargı davalarında hangi faizin uygulanması ve dava dilekçesinde belirtilen miktara hangi tarihten itibaren faiz yürütülmesi gerektiği hususu, bir ön mesele olarak karşımızdadır. Kararın karşı oyunda yer alan “Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun kararında²⁰ yasal faizin başlangıcının dava dilekçesinde yazılmaması halinde dava tarihinden itibaren yasal faiz hesaplanması kabul edilirken, başka bir kararında²¹ davacının devlet memurluğundan çıkarıldığı tarih itibarıyla elde edecek olduğu **parasal hakların Devlet memurluğundan hiç çıkarılmamışçasına işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verildiği, yine başka bir kararında²² yasal faizin dava tarihinden itibaren ödenmesine karar verildiği; Danıştay İkinci Dairesinin kararında²³, davacının yoksun kaldığı parasal haklarının dava tarihini (21/11/2012) geçmemek üzere her bir alacağının doğduğu tarihten itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte davalı idarece davacıya ödenmesine karar verilmesinin uygun görüldüğü; Danıştay Beşinci Dairesinin kararında²⁴ davacının aylığından yapılan **kesintinin kesinti tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte davalı idarece davacıya ödenmesine karar verilmesinin uygun görüldüğü, başka bir kararında²⁵ tazminatın idareye başvuru tarihi olan 26/07/2010 itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte davalı idare tarafından davacıya ödenmesine karar verilmesinin uygun****

²⁰ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 25.09.2024 Tarih ve E.2023/523, K.2024/1776 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

²¹ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 02.10.2024 Tarih ve E.2024/834, K.2024/1830 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

²² Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 26.03.2018 Tarih ve E.2016/4282, K.2018/1222 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

²³ Danıştay 2. Dairesi, 15.01.2024 Tarih ve E.2021/9839, K.2024/322 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

²⁴ Danıştay 5. Dairesi, 15.11.2016 tarih ve E.2016/9870, K.2016/6023 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

²⁵ Danıştay 5. Dairesi, 05.10.2023 Tarih ve E.2021/9768, K.2023/4529 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

görüldüğü; Danıştay Altıncı Dairesinin kararlarında²⁶ yasal faizin idareye başvuru tarihinden itibaren ödenmesine karar verildiği; diğer kararlarında²⁷ yasal faizin dava tarihinden itibaren ödenmesinin uygun görüldüğü; Danıştay Sekizinci Dairesinin 02/07/2024 tarih ve E:2023/2988, K:2024/4012 sayılı kararında uğranılan parasal kayıpların her bir ücret farkının tahakkuk tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine ilişkin kararın onandığı, 21/11/2018 tarih ve E:2016/12124, K:2018/7173 sayılı kararı ve 11/10/2024 tarih ve E:2023/4052, K:2024/5291 sayılı kararlarında yasal faizin başvuru tarihinden itibaren ödenmesine karar verilmesinin uygun görüldüğü; Danıştay Onuncu Dairesinin 16/10/2024 tarih ve E:2022/3517, K:2024/4083 sayılı, 16/10/2024 tarih ve E:2023/1583, K:2014/4082 sayılı ve 15/10/2024 tarih ve E:2021/1058, K:2024/4042 sayılı kararlarında yasal faiz başlangıcının idareye başvuru tarihi olarak karara bağlanmasının uygun görüldüğü; Danıştay Onikinci Dairesinin 17/10/2024 tarih ve E:2024/2436, K:2024/4362 sayılı kararında davacının parasal haklarının hak ediş tarihlerinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte ödenmesi talebi uygun görülmeyle dava tarihinden itibaren ödenmesine karar verilmesinin uygun görüldüğü, 16/10/2024 tarih ve E:2023/5760, K:2024/4235 sayılı kararında davacının işlem sebebiyle yoksun kaldığı maaş farkı, ücret ve diğer özlük haklarının işlem tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesinin uygun görüldüğü; Danıştay Onüçüncü Dairesinin kararında²⁸ yasal faizin dava tarihinden itibaren ödenmesine karar verilmesinin uygun görüldüğü anlaşılmaktadır. Temyize kapalı olup istinafta kesinleşen dava dosyalarında da daha fazla çeşitli kararların verildiği görülmektedir.”

²⁶ Danıştay 6. Dairesi, 21.03.2018 Tarih ve E.2013/8330, K.2018/2462 Sayılı; 22.11.2018 Tarih ve E.2018/686, K.2018/9647 Sayılı Kararlar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

²⁷ Danıştay 6. Dairesi, 20.06.2018 Tarih ve E.2013/4857, K.2018/6166 Sayılı; 14.10.2024 Tarih ve E.2021/7824, K.2024/5497 Sayılı Kararlar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

²⁸ Danıştay 13. Dairesi, 29.11.2018 Tarih ve E.2015/3560, K.2018/3399 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

açıklamasında alıntısı yapılan bir kısım kararlar ki vergi dava dairelerinin faize ilişkin karar (yukarıda alıntılanmıştı) gerekçeleri farklıdır. Tüm bu kararlardan idari yargıda faizin başlangıcı konusunda farklı içtihatlar olduğunu göstermektedir. İdari yargıda uygulanacak faizin hangi maddi kayba karşılık verildiği, buna bağlı olarak hangi tür faizin uygulanması ve bu faizin başlangıcı konusunun açıklığa kavuşturulması, kararlardaki farklılığın giderilmesi, adil bir yargılama için önem arz etmektedir. Bu hususun içtihadı birleştirme kararında yer alması, yeni bir içtihadı birleştirme kararı alınmasına ihtiyaç duyurmaktadır.

Kararda, *“İdarenin eylem ve işlemlerinden kaynaklanan tam yargı davalarında, zararın tazminine hükmedilirken, zararın tam olarak karşılanması gerekmektedir. İdarenin kişilere vermiş olduğu zararın dava yoluyla talep edilmesi halinde, tazminata hükmedilmesi ve bu tazminata da belli bir tarihten itibaren faiz işletilmesi gerektiği kabul edilmektedir. Faiz, alacaklının talep etmeye yetkili olduğu bir miktar parayı kullanamaması nedeniyle, mahrum kalınan süreye bağlı olarak ödenmesini talep edebileceği bir karşılıktır. Faiz alacağı, ana paradan ayrı fakat ona bağlı bir alacaktır. Fer’i nitelikteki faiz alacakları, asıl alacağın kaderine bağlı haklardandır (Oğuzman ve Öz, 2018: 308-309). Ayrıca faizin paranın ekonomik değerinin korunması ve paranın satın alma gücündeki azalmayı telafi etme fonksiyonu da vardır. Tam yargı davalarında 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun’la düzenlenen yasal faiz uygulanmaktadır.”* gerekçesine yer verilerek, idarenin eylem ve işlemlerinden kaynaklanan tam yargı davalarında, zararın tam tazmin edilmesi gerektiği, bu kapsamda faizin bir tazmin aracı olduğu, faizin bir yönüyle bir miktar parayı kullanamamasının karşılığı bir yönüyle ise paranın satın alma gücündeki azalmayı telafi etme fonksiyonu taşıdığı, kabul edilmiştir.

Diğer yandan, *“... davacının dava açmaktaki iradesi başından itibaren gerçek zararının tazmini olup, bu irade, dava açarken belirsiz olan*

kısmı da kapsamaktadır. Davacı dava açarken talep edeceği miktarı çeşitli sebeplerle belirleyemediği için, belirsiz kısımla ilgili miktarı talep etmeyi, yargılamada gerçek zararı belirleninceye kadar ertelemektedir. Bu nedenle, davanın açıldığı tarihten itibaren davacının asıl talebi, belirsiz olan kısım da dahil gerçek zararın tamamının tazmini olduğundan dava dilekçesiyle talep edilen miktara hangi tarihten itibaren faize hükmedilecekse, yargılama sürecinde belirlenen ve artırma talep edilen miktara da aynı tarihten itibaren faize hükmedilmesi gerekmektedir...” gerekçe- siyle davacıların iradesi esas alınmış;

Sonuç olarak, “Açıklanan nedenlerle, idari işlem veya eylemlerden doğan zararın faiziyle birlikte tazminine hükmedilmesi istemiyle açılan tam yargı davalarında, miktar artırımında bulunulması halinde dava dilekçesinde talep edilen miktar için hangi tarihten itibaren faize hükmedilecekse, artırılan miktara da aynı tarihten itibaren faize hükmedilmesi gerektiği yönünde içtihadın birleştirilmesine ... oyçokluğu ile karar verilmiştir.”

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Aslında dava dilekçesindeki tutarın davacı lehine güncellenmesine ilişkin düzenleme, nihai bir karar verilinceye kadar, dava dilekçesindeki maddi talep tutarının değiştirilmesidir. İdari yargıdaki miktar artırımı; dava dilekçesinin en baştan beri, artırılan miktarın üzerinden verilmiş olması sonucunu doğurur. Bu nedenle artırılan miktar için faiz istenilmemiş olsa dahi dava dilekçesindeki faiz bu tutar için de geçerlidir. Miktar artırımını, davanın bir parçasıdır. Bundan dolayı, dava dilekçesindeki tutarın davacı lehine güncellenmesi istemli dilekçesiyle artırılan miktar için talep edilen faiz türü ve faizin başlangıcı tarihi, dava dilekçesinde yer alan faiz ve faizin başlangıcı tarihini aşacak şekilde kabul edilemez. Davacı, dava dilekçesindeki tutarın lehine güncellenmesi istemli dilekçesinde, dava dilekçesine göre daha aleyhine olacak şe-

kilde faiz ve faizin başlangıcı tarihini belirlemiş ise bu durumun da istemin aşılması kapsamında değerlendirilmesi gereklidir.

Davacının istemi aşılmamak üzere; TBK'nın 117. maddesinde yer alan düzenlemeye göre haksız fiilde fiilin işlendiği, sebepsiz zenginleşmede ise zenginleşmenin gerçekleştiği tarihte borçlu temerrüde düşmüş sayılacağından ve 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesi ise temerrüt başlangıcına esas düzenleme olmadığından, idari yargıdaki tam yargı davalarında; idari eylemlerden doğan zararın tazmini istemiyle açılan davalarda faiz başlangıcı olarak idari eylem tarihinin, idari işlemlerden kaynaklı olarak açılan davalarda faiz başlangıcı olarak, uyuşmazlığın durumuna göre işlem veya işlemin uygulanması tarihinin esas alınması, dava dilekçesindeki tutarın davacı lehine güncellenmesinde de bu esasların uygulanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

- Akyılmaz, Bahtiyar; Sezginer, Murat ve Kaya, Cemil (2023). Türk İdari Yargılama Hukuku. (8. Bası). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Arslan, Ramazan; Yılmaz, Ejder ve Taşpınar Ayvaz, Sema (2016). Medeni Usul Hukuku. (2. Bası). Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Braun Avcı, Cihan (2015). Haksız Fiilde Bedensel Zararın İspatına ve Bedensel Zarardan Sorumluluğa İlişkin Bir Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 64 (I), 2015, 37 - 64.
- Çelik, Ahmet (2002). Tazminat ve Alacak Davalarında Dava Değerinin Arttırılması. *İstanbul Barosu Dergisi*. 82(3). 1243 -1284.
- Çil, Şahin (2012). Islah Yoluyla Dava Konusunun Arttırılması. *Adalet Dergisi*. 93(10). 57 - 68.
- Ersöz, Ahmet Kürşat (2014). İdari Yargıda Islah ve Uygulaması. *Konya Barosu Dergisi*. 41(24). 90 - 93.

- Fidan, Nurten (2011). Belirsiz Alacak Davasındaki Belirsizlikler. *Sicil İş Hukuku Dergisi*. 6(24), 177-187.
- Görgün, Şanal; Börü, Levent; Toraman, Barış ve Kodakoğlu, Mehmet (2017). Medeni Usul Hukuku. (6. Bası). Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Gözler, Kemal (2019). İdare Hukuku. (1. Cilt). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gözler, Kemal (2019). İdare Hukuku. (2. Cilt). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gözübüyük, Şeref (2016). Yönetmelik Yargı. (35. Bası). Ankara: Turhan Kitabevi.
- Gündüz, Fatma Ebru (2019). Mücbir Sebebin İdari Dava Açma Süresine Etkisi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 23(2), 237-266.
- Hanağası, Emel (2009). Davada Menfaat. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- İyimaya, Ahmet (1985). Kısmi Tazminat Davasına İlişkin Bazı Sorunlar. *Yargıtay Dergisi*. 11(3), 193-204.
- Kaplan, Gürsel (2019). İdarî Yargılama Hukukunda Dava Açmanın Sonuçları. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 10(2). 660-676.
- Karakuş, Mehmet (2014). İdari Yargıda Islah. 5(17). *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*. 383-417.
- Karavelioğlu, Celal (2016). İdari Yargılama Usulü Kanunu. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Kar, Bektaş (2002). Islah Kısmi ve Ek Dava Kavramları İle Dava Konusunun Islah Yoluyla Artırılmasının Getirdiği Sorunlar. *Yargıtay Dergisi*. 28(3). 416-450.
- Kuru, Baki; Arslan, Ramazan ve Yılmaz, Ejder. (2014). Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı. Ankara: Yetkin Yayınevi.

- Kuru, Baki (2015a). Medeni Yargıda Kısmi Alacak Davası Öldü, Yaşasın Belirsiz Alacak Davası ve İdari Yargıda Yaşasın Genişletilmiş Kısmi Alacak Davası. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Kuru, Baki (2015b). Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı. Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Kuru, Baki (2016). İstinaf Sistemine Göre Yazılmış Medeni Usul Hukuku. İstanbul: Legal Yayınevi.
- Nomer, Haluk Nami (2000). Manevi Tazminat Alacağında Kısmi Dava Mümkün Müdür? *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 58(1-2), 221 -229.
- Nomer, Haluk Nami (2020). Borçlar Hukuku Genel Hükümler. (19. Bası). İstanbul: Beta Yayınları.
- Oğuzman, Kemal ve Öz Turgut (2018). Borçlar Hukuku Genel Hükümler. (Cilt: 1). (16. Bası). Ankara: Vedat Yayınevi.
- Onar, Sıddık Sami (1966). İdare Hukukunun Umumi Esasları. (Cilt: III). Ankara: İsmail Akgün Matbaası.
- Özkaya Ferendeci, Hamide Özden (2009). Kesin Hükmün Objektif Sınırları. İstanbul: On İki Levha Yayınevi.
- Pekcanıtez, Hakan; Atalay, Oğuz ve Özekes, Muhammet (2011). Medeni Usul Hukuku. (12. Bası). Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Postacıoğlu, İlhan ve Altay, Sümer (2015). Medeni Usul Hukuku Dersleri. (7. Bası). Ankara: Vedat Yayınevi.
- Pekcanıtez, Hakan (2011). Belirsiz Alacak Davası. (1. Bası). Ankara: Yetkin Yayınevi.
- Sezer, Yasin ve Bulut, Uğur (2015). İdari Yargıda Belirsiz Tam Yargı Davası İhtimali. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. 116, 213-246.
- Tanrıver, Süha (2016). Medeni Usul Hukuku. (Cilt I). Ankara: Yetkin Yayınevi.

Tekinay, Selahattin Sulhi; Akman, Sermet; Burcuoğlu, Haluk ve Altop, Atilla (1993). Borçlar Hukuku Genel Hükümler. (7. Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.

Tutumlu, Mehmet Akif (2014). Tüketici Uyuşmazlıklarında Kısmi Dava ve Belirsiz Alacak Davası Uygulaması. *Terazi Hukuk Dergisi*. 9(100), 742-751.

Yolal, Halil (2022). İdari Yargıda 6459 sayılı Kanun Değişikliği Sonrası Kısmi Dava İhtimali. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*. 13(52), 25-48.

TBMM Komisyon Raporu, Dönem:1, Toplantı:2 S. Sayısı:369.

YARGI KARARLARI

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 21.07.2009 Tarih ve B.No.39515/03 Sayılı Okçu-Türkiye Kararı.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 24.05.2011 Tarih ve B.No.27396/06 Sayılı Güneş- Türkiye Kararı.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 25.11.2014 Tarih ve B.No.14674/11 Sayılı Fatma Nur Erten, Adnan Erten-Türkiye Kararı.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, 12.02.2019 Tarih ve B.No.22388/07 Sayılı Zeki Kaya-Türkiye Kararı.

Anayasa Mahkemesi, 12.06.2008 Tarih ve E 2004/103, K 2008/121 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Anayasa Mahkemesi, 23.07.2014 Tarih ve B.No.2012/1052 Sayılı İbrahim Can Kişi Kararı.

Anayasa Mahkemesi, 22.10.2014 Tarih ve E:2014/94, K: 2014/160 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Anayasa Mahkemesi, 07.01.2016 Tarih ve B.No.2013/3711 Sayılı Elif Mutlu ve Ferhat Mutlu Kararı.

Danıştay İçtihatları Birleştirme Kurulu, 24.10.2024 Tarih ve E.2021/5, K.2024/2 Sayılı Karar, RG, 16 Nisan 2025, Sayı 32872.

Danıştay İdarî Dava Daireleri Kurulu, 26.03.2018 Tarih ve E:2016/4282, K:2018/1222 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 09.06.2020 Tarih ve E:2019/53, K:2020/853 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 16.09.2020 Tarih ve E.2020/1621, K.2021/394 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 14.01.2021 Tarih ve E:2021/43, K:2021/39 Sayılı Karar.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 25.09.2024 Tarih ve E.2023/523, K.2024/1776 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 02.10.2024 Tarih ve E.2024/834, K.2024/1830 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay Vergi Dava Daireleri Kurulu, 26.04.2023 Tarih ve E.2022/829, K.2023/447 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 2. Dairesi, 05.03.2019 Tarih ve E.2016/15694, K.2019/976 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 2. Dairesi, 27.02.2020 Tarih ve E.2016/7379, K.2020/1219 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 2. Dairesi, 15.01.2024 Tarih ve E.2021/9839, K.2024/322 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 5. Dairesi, 15.11.2016 Tarih ve E.2016/9870, K.2016/6023 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 5. Dairesi, 05.10.2023 Tarih ve E.2021/9768, K.2023/4529 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 6. Dairesi, 21.03.2018 Tarih ve E.2013/8330, K.2018/2462 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 6. Dairesi, 20.06.2018 Tarih ve E.2013/4857, K.2018/6166 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 6. Dairesi, 22.11.2018 Tarih ve E.2018/686, K.2018/9647 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 6. Dairesi, 20.02.2020 Tarih ve E.2015/5594, K.2020/2234 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 6. Dairesi, 14.10.2024 Tarih ve E.2021/7824, K.2024/5497 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 8. Dairesi, 05.03.2021 Tarih ve E.2016/14173, K.2021/1384 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 8. Dairesi, 29.06.2021 Tarih ve E.2021/2492, K.2021/3450 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 10. Dairesi, 30.09.2020 Tarih ve E.2015/2427, K.2020/3409 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 10. Dairesi, 17.05.2022 Tarih ve E.2021/5908, K.2022/2602 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 10. Dairesi, 01.07.2025 Tarih ve E.2020/2044, K.2025/3449 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 12. Dairesi, 15.01.2020 Tarih ve E.2017/2275, K.2020/119 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 12. Dairesi, 08.12.2020 Tarih ve E.2018/9732, K.2020/4072 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 13. Dairesi, 29.11.2018 Tarih ve E.2015/3560, K.2018/3399 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).

Danıştay 13. Dairesi, 27.12.2021 Tarih ve E.2021/4563, K.2021/5346 Sayılı Karar, Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP).